בפני כבוד השופטת חגית מאק-קלמנוביץ

התובע **פלוני**
ע"י ב"כ עו"ד נועם שוורץ ועו"ד אבי שינדלר

נ ג ד

הנתבעת **התאגיד המנהל של המאגר לביטוח רכב חובה ("הפול") בע"מ**
ע"י ב"כ עו"ד עוזי לו ועו"ד אהרון דואני

פסק דין

1. התובע, יליד 23.2.93, נפגע ביום 21.7.16 בתאונת דרכים, כשרכב על אופנוע (להלן: "**הרכב**"), כאשר רכב התנגש בו בעוצמה בצומת הרחובות מוהליבר וקלישר בתל אביב. **הנתבעת** היא חברת הביטוח המבטחת את השימוש ברכב במועד התאונה. אין מחלוקת בדבר חבותה של הנתבעת על פי חוק פיצויים לנפגעי תאונת דרכים תשל"ה-1975.

התובע שהיה כבן 23 בעת התאונה, פונה לאחר התאונה באמבולנס לבית החולים איכילוב כשהוא במצב קשה. אין מחלוקת כי בעקבות התאונה סבל התובע מפגיעה רב מערכתית קשה, לרבות דימום מוחי, בצקת מוחית, פגיעות ושברים בצוואר, שברים בצלעות, שברים בגפיים ושברים בעצמות הפנים. התובע אושפז מיום התאונה במשך כשמונה חודשים, תחילה במחלקה לטיפול נמרץ ובמחלקה פנימית בבית החולים איכילוב ולאחר מכן במחלקת שיקום בבית החולים תל השומר, משם שוחרר ביום 14.3.17. לאחר תקופת האשפוז הועבר התובע לשיקום במרכז הרפואי רעות, שם טופל בטיפול יום במשך מספר חודשים.

<u>המומחים</u>

2. באופן בלתי שגרתי ביקשו ב"כ התובע למנות כבר בראשית ההליך מומחה שיקומי, תוך ויתור על מינוי מומחים רפואיים אחרים. הם טענו כי אין מחלוקת על כך שהתובע נפגע

פגיעה רב מערכתית קשה מאד, וכי לצורך הערכת רמת התפקוד של התובע וצרכיו השיקומיים בתחומים השונים יהיה צורך במספר גדול של מומחים וקיים חשש שלמומחים השונים יהיה קושי לעמוד על מכלול הפגיעה בתפקודו של התובע ועל צרכיו השונים. זאת בעוד שמומחה לשיקום נפגעי מוח יוכל לתת הערכה מספיקה ומקיפה לגבי כלל הצרכים השיקומיים של התובע ולייתר את הצורך במינוי מומחים רבים מהתחומים השונים, ובכך גם לייעל את ההליך ולחסוך משאבים. ב"כ הנתבעת התנגדו לבקשה. טענתם העיקרית היתה שמינוי מומחה שיקומי צריך לבוא לאחר מינוי מומחים אחרים, ולאו דוקא לעניין עצם המינוי.

3. החלטתי לקבל את הבקשה ולמנות מומחה בתחום השיקום כבר בשלב זה, ומבלי שקדמו לכך מומחים נוספים, לנוכח מהותה וחומרתה של הפגיעה שנגרמה לתובע, אשר טופל על ידי צוות רב תחומי, והעובדה שמדובר באדם צעיר ונכות ששיעורה צפוי להיות גבוה. אלה הוכרו בפסיקה כמבחנים התומכים במינוי מומחה שיקומי (ע"א 5231/10 **פלונית נ' סהר חברה לביטוח בע"מ** (2.8.12)). כמו כן הבאתי בחשבון את "היפוך היוצרות", שהתבטא בכך שדוקא התובע, שהוא בעל העניין לוודא שתינתן לו האפשרות להוכיח את מלוא תביעתו, ביקש להסתפק במינוי מומחה יחיד. עם זאת ציינתי בהחלטה כי אם המומחה השיקומי יגיע למסקנה שיש צורך במינוי מומחה נוסף, או שהצדדים יבקשו מינוי נוסף בעקבות חוות הדעת השיקומית, אשקול זאת בחיוב.

בהתאם לכך מונתה ד"ר איזבלה שוורץ כמומחית בתחום השיקום.

4. בהמשך להחלטה האמורה, ומטעמים נוספים כמפורט שם, החלטתי בהחלטה מיום 8.3.20 לקבל את בקשת הנתבעת למינוי מומחה בתחום הנוירולוגי, ובתחום זה מונה פרופ' תמיר בן חור.

קביעות מומחית השיקום – ד"ר איזבלה שוורץ

5. ד"ר שוורץ קבעה לתובע נכויות כדלקמן: בגין המיפרזיס בצורה קשה בצד הדומיננטי 70% נכות לפי סעיף 29(1)(ד) לתקנות הביטוח הלאומי (קביעת דרגת נכות לנפגעי עבודה), התשט"ז-1956 (להלן: "**התקנות**"), נכות הכוללת את ההגבלה בטווח התנועה של הכתף הימנית על רקע השיתוק; בגין ירידה ברמה הקוגניטיבית, שינויים באישיות והפרעות בהתנהגות עם צורך בהשגחה כתוצאה מפגיעה מוחית קשה 60% נכות לפי סעיף 29(11)V א'

לתקנות; בגין שבר פריקה של מפרק ACJ עם התקצרות הכתף ועיוות בעצם הבריח, נכות של 10% לפי סעיף 39(1) 2 מותאם לתקנות; בגין שברים מרובים בעמוד השדרה הצווארי עם הגבלה קלה בטווחי התנועה של עמוד השדרה הצווארי, נכות של 10% לפי סעיף 35(1)(ב) לתקנות; בגין שבר מרוסק בעצם הרדיוס עם קיבוע ושברים בכף היד השמאלית נכות של 10% לפי סעיף 35(1)ב לתקנות; בגין הגבלה ביישור של ברך ימין נכות של 10% לפי סעיף 48(2)ו (II) לתקנות; בגין צלקות בעורף נכות של 5% לפי סעיף 75(2)(ב) מותאם לתקנות. כמו כן קבעה כי קיימים שברים בפנים, כשהערכת נכות וצרכים בתחום זה אינם בתחום התמחותה.

היא קבעה נכות כוללת בשיעור של 100% (אף שהחישוב של כלל הנכויות עומד על 92.5%).

6. בין היתר קבעה ד"ר שוורץ כי "**בעקבות התאונה סבל מחבלת ראש קשה ונותר עם ליקויים קוגניטיביים והתנהגותיים רבים ומשמעותיים, בעיות שפה ניכרות ושיתוק בפלג הגוף הימני הדומיננטי. מכלול הפגיעות פוגע קשות בתפקוד היומיומי... על פי הערכה הקוגניטיבית MMSE כיום 12 מתוך 30, משמע ירידה קוגניטיבית קשה. כמו כן, בעיות התנהגותיות הכוללות ליקוי משמעותי בוויסות רגשי, התפרצויות זעם עם נטייה לאלימות, וסף תסכול נמוך**". היא הוסיפה כי "**תפקודית, בעקבות חבלת הראש מציג ליקוי משמעותי בעיקר בתחום ה IADL, תעסוקה, תפקוד משפחתי. הליקוי התפקודי נראה תוצאה ישירה של חבלת ראש בתאונת הדרכים...לא צפוי שיפור משמעותי במצבו התפקודי**". המומחית המליצה על הערכה על ידי פסיכיאטר ולהתאמת טיפול תרופתי, כולל ביקורים חוזרים לפי התדירות שתקבע על ידי הפסיכיאטר, וכן רופא שיקום פעם בחצי שנה לצורך הערכה תפקודית לקביעת תכנית טיפולית. עוד המליצה על טיפול נוירו-פסיכולוגי במסגרת לטיפול ארוך טווח לנפגעי ראש למשך חמש שנים עם אופציה לשנתיים נוספות במידה ויחול שיפור. בנוסף קבעה מבחינה תפקודית כי התובע "**זקוק לליווי בנסיעות, יכול להשתמש בתחבורה ציבורית בליווי. לא מסוגל לנהוג**" וכי "**בהתחשב בחומרת נכותו לא יוכל לעבוד ולהתפרנס למחייתו**".

7. עוד נקבע כי "**לאור הליקוי בשיפוט זקוק להשגחה צמודה בהיותו ער. לאור הליקוי התפקודי, זקוק לעזרה קלה עד בינונית בתפקודי ה ADL ועזרה מלאה בתפקודי ה IADL**", "**להערכתי, זקוק להשגחה ועזרה של מטפל 24 שעות ביממה...ישנה מגבלה ניכרת בתחום השפתי, מומלץ על מטפל דובר עברית**".

8. נושא נוסף שעלה בחוות דעתה של ד"ר שוורץ נוגע לתוחלת החיים של התובע. נקבע כי תוחלת החיים במצבו היא 47 שנים מעת התאונה, דהיינו עד גיל 70. המומחית לא נחקרה ולא הובאו ראיות אחרות בסוגיה זו.

קביעת הנוירולוג פרופ' תמיר בן חור

9. פרופ' בן חור בחוות הדעת מטעמו קבע לתובע נכות בשיעור 60% לפי סעיף 33א-1ה לתקנות בגין הפגיעה הקוגניטיבית וההתנהגותית. כמו כן קבע כי לתובע נכות הקוגניטיבית שקדמה לתאונה בשיעור 10% לפי סעיף 32א-1ב לתקנות. המומחה ציין כי אמנם רמת האינטליגנציה מוגדרת בדרגת חומרה קלה (דבר המתאים ל-40% נכות), אבל הליקויים בתפקוד האקזקוטיבי והפגיעה האורגנית במרכיבי התנהגות מפריעים באופן חמור לתפקוד בחברה ובקשרים חברתיים וזוגיים, והתובע ימשיך להזדקק לעזרת הזולת בתפקוד. הנכות שקבע כוללת גם את המרכיב הקוגניטיבי וההתנהגותי, שכן מקור שניהם הוא בפגיעה המוחית האורגנית. עוד נקבעה נכות בשיעור 80% לפי סעיף 29- 1ד לתקנות בגין שיתוק פלג גוף ימין, וזאת כשקלול נכויות כאשר היד כמעט שאינה מתפקדת והתובע הולך בעזרת מקל.

הנכות המשוקללת בהתאם לחוות דעת פרופ' בן חור עומדת על 90% (זאת על פי חישוב של הפחתת 105 מהנכות הקוגנטיבית שנקבעה בשיעור של 60%, ובשקלול הנכות בגין השיתוק ששיעורה 80%).

10. פרופ' בן חור קבע בחוות דעתו כי "**התאונה הנדונה הייתה כרוכה בחבלת ראש קשה, עם דימום תת עכבישי ודימומים רבים ברקמת המוח וכן שברים מרובים בעצמות הפנים. פגיעה מוחית מסוג זה כרוכה הן בנזק גלובלי לתפקוד המוח והן בפגיעות מוקדיות**". "**...הערכה קוגניטיבית במאי 2018...מצאה פגיעה בולטת בתפקודים הניהוליים (שמקורם באונות הפרונטליות במוח), וליקויים קלים יותר בזיכרון, בקשב וריכוז. ובתפקודי השפה הגבוהים. האינטליגנציה הכללית גבולית נמוכה ונראית ירידה ברורה מרמה פרה-מורבידית. הבדיקה הדגימה גם הפרעות משמעותיות בהתנהגות שמקורן בפגיעה המוחית האורגנית, וכללו אימפולסיביות, סף תסכול נמוך ועד כדי תוקפנות**". "**בבדיקה קוגניטיבית מדגמית מצאתי הפרעות בתפקודים ניהוליים ובזיכרון...**". זאת בנוסף ל "**...חולשה עמוקה של פלג גוף ימין, ברמה של חוסר תפקוד עמוק של היד ושל הפרעת הליכה בולטת עקב הטונוס והמנח הספסטי...**".

<u>הגריעה מכושר ההשתכרות - קביעת שיעור הנכות</u>

11. התובע ביקש לקבוע, בהתאם לחוות הדעת, נכות תפקודית בשיעור של 100%, ואילו הנתבעת ביקשה לקבוע נכות תפקודית בשיעור של 70% בלבד. לטענתה הראיות מצביעות על כך שהתובע מנהל חיים שיש בהם עצמאות מסוימת, מעבר למשתקף בחוות הדעת, והוא מסוגל להתנייד בעצמו, להתמצא ולבצע פעולות כגון נסיעה בתחבורה ציבורית ונהיגה, עריכת קניות ועוד. עוד טענה הנתבעת כי קיים מסמך מבית החולים רעות המתאר את מצבו של התובע שלא עמד בפני המומחים, וגם ממנו עולה כי התובע מסוגל לעצמאות מעבר למתואר בחוות דעת המומחים, ובעיקר בחוות דעתה של ד"ר שוורץ. ב"כ הנתבעת טענו כי בהתחשב בעובדות שלא היו ידועות למומחים, אשר יפורטו להלן, מתקיימות נסיבות חריגות המצדיקות קביעת נכות שונה מהנכויות שנקבעו על ידי המומחים.

אדון, איפוא, בפרטי המחלוקת בין הצדדים בנושא זה.

מסמך מבית החולים רעות

12. מכתב שחרור מבית החולים שיקומי רעות מיום 9.5.18, צורף כנספח יב' לראיות מטעם הנתבעת. לטענת ב"כ הנתבעת המסמך לא היה ברשותם בשלבים מוקדמים יותר של המשפט כיוון שהוא נערך במועד מאוחר למועד בו נאספו המסמכים, ולפיכך לא הועבר לד"ר שוורץ לפני הכנת חוות דעתה. לטענתם ממסמך זה עולות עובדות בנוגע ליכולת התפקוד של התובע השונות מהעובדות שעמדו ביסוד חוות דעתה של ד"ר שוורץ.

13. בחלקו הראשון של המסמך מתואר מצבו של התובע. אביא כלשונו את החלק הרלוונטי ביותר: "**מצב תפקודי: עצמאי בתפקודי BADL, מקבל עזרה בחיתוך אוכל, גילוח אצל ספר, קיים קושי בפשיטה של סווטשרט או מעיל אך מצליח לבצע עצמאית (נעזר בימין או בפה), מתקשה ולפעמים מקבל עזרה בלבישה של ג'ינס. הולך במבנה ללא אביזר ובחוץ עם מקל נקודה. מתנייד באוטובוסים וברכבות באופן עצמאי. עצמאי בהתנהלות שוטפת פשוטה כולל שימוש בכספים, שימוש בטלפון חכם, הגעה לטיפולים במרכזנו. נעזר באמו בתפקודי IADL מורכבים יותר, ניהול ותיאום של ענייניו**".

עוד נאמר באותו מקום כי התובע "מסתובב" בקניון בעיקר לבד.

14. בהמשך המסמך קיים פירוט נוסף של חלק מהנושאים בהקשרים ספציפיים. כך, לדוגמא, מצויין כי התובע עצמאי בהגעה לטיפולים, אך זקוק לעזרה בקביעת תורים חיצוניים. בפרק הפיזיותרפיה נכתב כי התובע מתקשה בפעולות של מוטוריקה עדינה כגון כפתור, גריבת גרביים, שימוש בסכו"ם, וכן מתקשה בהליכות ארוכות ונופל. מפרק הריפוי בעיסוק עולים קשיים בהכנת מזון, פתיחת אריזות, שימוש בכיריים וכדומה. עוד נכתב כי התובע מבצע קניות קטנות בקיוסק וכי הוא זקוק לעזרה בניהול ענייניו השוטפים.

15. אינני שותפה להתרשמות הנתבעת מתמונת המצב העולה ממסמך זה. אכן, נכתב בו כי התובע מגיע לטיפולים באופן עצמאי ובזמן תוך שימוש בתחבורה ציבורית, וכי הוא מבצע קניות קטנות בקיוסק. אולם מכלל הן אתה שומע לאו. היכולת לבצע קניה קטנה בקיוסק אינה מעידה על יכולת לבצע קניה מקיפה של כל הדרוש להחזקת בית. השימוש המבוקר בכסף ובתחבורה ציבורית ליעדים מוגדרים וחוזרים על עצמם אינו מעיד על יכולת התניידות חופשית בתחבורה ציבורית, ליעדים בלתי מוכרים, באופן המצריך תכנון מסלול בלתי מוכר וביצוע התכנית.

יתר על כן, מהמסמך עולה במפורש כי התובע נזקק לעזרה גם בתפקודים יום יומיים בסיסיים כגון הכנת מזון ואכילה (נזקק לחיתוך המזון), כפתור כפתורים וגריבת גרביים. התובע נעזר במקל בהליכה מחוץ לבית ואינו מסוגל להליכות ארוכות.

אני סבורה, איפוא, שהתמונה העולה ממסמך זה אינה שונה מהותית מהעובדות אליהן התייחסו שני המומחים, ולא מתקיימות כאן נסיבות חריגות המצדיקות שינוי קביעת הנכות שנקבעה על ידי המומחים.

16. בחקירתה הנגדית נשאלה ד"ר שוורץ רבות על אפשרות שנכותו של התובע בפועל שונה מהמתואר בחוות דעתה, בהתייחס בין היתר למסמך זה, אך שללה אפשרות שהעובדות מצביעות על מסקנה שונה מזו שאליה הגיעה בחוות דעתה. לגבי עצמאותו של התובע בנסיעה בתחבורה ציבורית, בהגעה לטיפולים בבית החולים וכדומה, הסבירה המומחית כי הבעיה היא בשיפוט, בקבלת החלטות, באפשרות של סכנה לתובע עצמו או לסובבים אותו (עמ' 58 ש' 21-17). היא הבהירה כי היכולת "להסתובב" בקניון קיימת אצל התובע מבחינה מוטורית, אך הבעיה היא ניהולית, האם התובע מסוגל לנהל את ענייניו, לדוגמא לנהל חשבון בנק (עמ' 60 ש' 25-20). המומחית שללה אפשרות שהתובע "עובד" על עורך הדין החוקר אותו ומנסה להציג את יכולותיו כנמוכות יותר, והסבירה שלצורך כך נדרש תפקוד פרונטלי ניהולי ברמה גבוהה, שאינו קיים אצל התובע (עמ' 65 ש' 20-16). היא הוסיפה כי גם אם

מישהו כיוון את התובע במתן תשובותיו, קיימות מספיק הערכות אובייקטיביות שעליהן ניתן להתבסס בנוגע למצבו (עמ' 68 ש' 16-11).

עדות החוקר

17. ראיה נוספת עליה הסתמכו התובעים היא תצהיר חוקר מטעם הנתבעת, מר סרגיי אונישנקו, וסרטון שצולם על ידו. בהמשך הוגשה תיקיה הכוללת מסמכים נוספים הקשורים למעקבים (נ/1). על פי האמור בתצהיר בוצע מעקב אחר התובע בתאריך 3.2.19. במעקב נראה התובע כשהלך לטייל לבדו טיול רגלי עם כלב, הוא התהלך בצליעה עם מקל הליכה ביד שמאל, אך למרות האחיזה במקל לא היתה ניכרת תמיכה אמיתית של המקל בהליכתו. עוד נכתב בתצהיר כי הטיול נמשך כשעה וחצי ובמהלכו שוחח התובע עם אדם אחר בשתי הזדמנויות וכן נראה מתכופף.

18. לתצהיר צורפו תמונות "מבוארות", בהן הוסבר כי התובע נכנס לפארק מאחורי ביתו וטייל עם הכלב, ולאחר מכן נכנס למתחם מגודר לכלבים, שחרר את הכלב והתיישב על ספסל. לאחר מכן הלך לביתו בצליעה. בתיק החוקר שהוגש לבית המשפט מופיעים גם תיאורי מעקבים נוספים והכנות למעקבים שנערכו, ומידע שהתקבל מסביבתו, ומכולם עולות עובדות דומות: התובע שוהה רוב הזמן בביתו, אינו עובד, יוצא לעיתים לטיול עם הכלב בסמוך לבית עם מקל הליכה. באחד המקרים נראה רוכש קפה בסופרמרקט, שם התהלך ללא המקל.

מחקירתו של החוקר בבית המשפט (עמ' 237 ואילך) עלה כי נוהלו מעקבים במשך מספר ימים על ידי שני חוקרים, ובצדק טענו ב"כ התובע כי יש משמעות גם להיעדר ממצאים משמעותיים בתקופה ממושכת יותר מסרטון שצולם.

19. לא מצאתי שקיימת אי התאמה בין העובדות העולות מתצהיר החוקר והמעקבים אחר התובע לבין העובדות העומדות ביסוד חוות הדעת. מדו"חות החקירה עולה כי התובע נעזר במקל בחוץ, ואילו בתוך מבנה, כשנכנס לסופרמרקט לא נזקק למקל. יציאתו של התובע מביתו היתה לפארק ולגינת הכלבים הסמוכים לבית. העובדה שהטיולים נמשכו זמן רב יחסית (כשעה וחצי) אינה משנה את תמונת המצב, שכן כפי שנראה בתמונות בחלק מהזמן התובע ישב על ספסל. כך שמשך הזמן של שעה וחצי מתאר את זמן היציאה מהבית, אך לא את משך ההליכה הרצופה של התובע.

מסמכים מצה"ל

20. הנתבעת ביקשה להגיש מסמכים הנוגעים לנסיבות שחרורו של התובע משירות בצה"ל. ביום 20.2.20 הגישה הנתבעת "הודעה" מטעמה, אליה צורפה בין היתר תעודת עובד ציבור מאת קצינת שלישות בצה"ל, אליה צורפו מסמכים שונים מצה"ל הנוגעים לתובע, ביניהם תדפיס מוועדה רפואית שהתקיימה בנוכחות החייל בתאריך 23.4.12. מסמך זה הוא העומד במוקד המחלוקת.

בהחלטת ביניים מיום 8.3.20 קבעתי כי מסמכים אלה אינם מתקבלים, מאחר שהוגשו ללא בקשה וללא הסבר לאחר שמיעת הראיות בתיק. בסיכומיה טענה הנתבעת כי יש לקבל את המסמכים מצה"ל בהיותם רשומה מוסדית, שנערכה על ידי צה"ל שהוא גוף ניטרלי ואינו קשור לצדדים במשפט. היא הוסיפה כי מסמכים מצה"ל מוגשים כדבר שבשגרה במישרין לבית המשפט והפסיקה הכירה בכך שניתן לקבלם ואף להעבירם למומחים.

21. אינני שוללת את עמדתה העקרונית של הנתבעת באשר למסמכים המתקבלים מצה"ל, אולם העובדה שמדובר במסמכים קבילים מעיקרם אינה מאפשרת הגשתם בשלב מאוחר, לאחר שמיעת הראיות וכאשר האפשרות שניתנה לעדים להתייחס אליהם חלקית בלבד, שכן ב"כ התובע לא היו מודעים לכוונה לעשות שימוש במסמכים אלה.

22. לגופו של עניין, אפילו היו המסמכים מתקבלים כראיות, אני סבורה שבנסיבות העניין המשקל שניתן לייחס להם נמוך ביותר.

המסמכים שהנתבעת ביקשה את הגשתם, ומה שנראה כהחלטת הוועדה הרפואית כמפורט לעיל, כוללים הערכה פסיכיאטרית ובה המלצה לשחרר את התובע מצה"ל בשל "סעיף נפשי" ופרופיל 21. בסיכום נכתב כי מדובר במשתמט גיוס בן 19, "אישיות עם כוחות אגו דלים, נרקסיסט עם אי יציבות רגשית ותפקודית, בעיות חריגות עם זהות מינית, תיקים במשטרה (גניבות ותקיפה), שימוש בחומרים פסיכואקטיביים, פגיעה קשה בתא משפחתי, לימודית, תעסוקתית. נמצא בתהליך שינוי מין, לוקח טיפול של לקיחת הורמונים, תפקוד ירוד ומוטיבציה אפסית".

23. מסמך זה כולל, איפוא, מאפיינים ספציפיים מאד ובלתי שגרתיים, אשר אינם מתיישבים עם הידוע לגבי התובע שבפני מכל מקור אחר. כך, עולה לכאורה כי לתובע קשיים

בזהות המינית והוא אף מצוי בעיצומו של הליך לשינוי מין ונוטל הורמונים. עובדה זו לא עלתה מכל מקור אחר. אמנם אחותו של התובע אישרה שניסה להשתמט משירות בצה"ל בנימוק שהוא הומוסקסואל ומעוניין בשינוי מין (עמ' 221 שורות 10, 11). אולם גם מדבריה שלה עולה כי מדובר בתירוץ שהתובע עשה בו שימוש ולא בתיאור אמיתי של מצבו. יתר על כן, תהליך של שימוש בהורמונים לצורך שינוי מין הוא תהליך שיש לו ביטוי חיצוני והסובבים יכולים להבחין בו. הליך כזה אף אמור להיות מתועד ברשומות רפואיות - מרשמים להורמונים, מפגשים עם רופאים בתחום הרפואה ובריאות הנפש וכדומה. העובדה שרושם הדברים קיבל את דבריו של התובע כפשוטם ללא כל בירור נוסף מעוררת תמיהה.

24. שאלות דומות עולות גם בנוגע לאזכור של תיקים במשטרה, פגיעה בתא המשפחתי, תפקוד ירוד וכיוצא באלה: לא הובאה ראיה לקיומם של תיקים במשטרה נגד התובע. בחקירת אחות התובע היא סיפרה, אמנם, שהגישה תלונה נגד אחיה, אך לדבריה מדובר בתלונה שהוגשה בעקבות מריבה עם התובע כשהיה כבן 13 (פרו' עמ' 222). ספק רב אם תלונה בין אחים בגיל כה צעיר אכן היתה מתקבלת ומופיעה ברישום הפלילי כתיק נגד התובע. מכל מקום הרישומים הנדונים מזכירים תיקים על גניבות ותקיפה, בעוד האחות העידה על תלונה לגבי אלימות בלבד. כך שגם לגבי עובדה מהותית זו לא ברור עד כמה, אם בכלל, יש ברישומים האמורים כדי לשקף את המציאות.

25. מכל האמור עולה כי גם אילו היו המסמכים מצה"ל עוברים את מבחן הקבילות, לא היה בהם כדי לסייע רבות בעניין המשקל. המסמכים כוללים תיאור עובדות ייחודיות וספציפיות, אשר ספק רב אם הן מתקיימות לגבי התובע שבפני. לא ברור אילו נתונים עמדו בפני עורך התרשומת, והאם חוות הדעת וההמלצה שניתנו מבוססות על דברי התובע עצמו (שנראה שנאמרו, כאמור, על מנת להשתמט משירות) או על יסוד עובדות נוספות. בנסיבות אלו המשקל שניתן לייחס למסמך ללא עדות עורכו ומבלי שהתקבלו לגביו הבהרות הוא משקל נמוך ביותר.

אוסיף עוד כי שאלות אלה עלו כבר בעת שב"כ הנתבעת ביקש להציג את המסמכים לד"ר שוורץ בחקירתה. הערתי כבר אז כי בשל תוכנם של המסמכים יש מקום להזמין עדים שיעידו לגביהם, וב"כ הנתבעת השיב שישקול זאת, אך הדבר לא נעשה (ראו פרוט' עמ' 51).

מכל מקום, קיבלתי את עמדתו של פרופ' בן חור שיש להביא בחשבון לגבי התובע נכות קודמת שהיתה קיימת לפני התאונה, כמפורט בדיון בנושא זה. כך שגם אם הקביעה אינה מסתמכת על מסמכים אלה, בסופו של דבר ניתן ביטוי למצבו של התובע עובר לתאונה.

עדויות התובע ומשפחתו

26. שיעור הנכות שנקבע על ידי המומחים תואם גם את העולה מתצהיריהם ועדויותיהם של התובע, אמו ואחותו ואת התרשמותי מעדויות אלה. זאת גם אם אביא בחשבון כי קיימת בעדויות הטיה מסויימת וניסיון להדגיש את מוגבלותו של התובע.

27. התובע תיאר בתצהירו כי הוא נזקק לעזרה רבה מאמו, היא לוקחת אותו למקומות שונים, עוזרת לו להתלבש ולהתקלח ומכינה לו אוכל. התובע הוסיף כי הוא מרבה ליפול בהליכה ויש מכשיר ומקל שהוא שם על הרגל לפני ההליכה. התובע הצהיר כי הוא זקוק למטפלת וקשה לו מאד להסתדר רק עם אמו, והוא רוצה לצאת מהבית. עוד נכתב בתצהיר כי לפני התאונה התובע עזר לאמו כספית ועכשיו אינו יכול לעבוד.

28. בעדותו בבית המשפט התובע הרבה לטעון שאינו זוכר, ולא ניתן לשלול את האפשרות שמצא מפלט בתשובה זו גם לשאלות שיכול היה לענות עליהן. כך לדוגמא טען שאינו זוכר איזה יום היום (עמ' 28), על אף שעל פי מצבו הוא אמור להיות בעל התמצאות בסיסית בזמן ובמקום. כמו כן טען שאינו זוכר אם אמו מסייעת לו להתלבש, לצחצח שיניים ולבצע פעולות יום יומיות, ולא זכר, לדבריו, אם עזרה לו להתלבש בבוקר יום העדות (עמ' 35, 36).

התובע העיד שאינו זוכר את סיבת שחרורו מצה"ל (עמ' 17), אינו נוסע בעצמו באוטובוסים אלא רק עם עזרה (עמ' 26) והכחיש שימוש בסמים (עמ' 34 ש' 12-14).

29. אמו של התובע הצהירה (סעיף 14 ואילך לתצהירה) כי התובע זקוק לעזרה יומיומית והיא נמצאת סביבו רוב שעות היום. הוא מתמודד עם מצבי רוח קשים, כולל אלימות פיזית, זריקת חפצים ואלימות מילולית וקשה להתמודד איתו. לדבריה בבית הולך התובע תוך היעזרות במקל או בחפצים. מחוץ לבית הוא נעזר במקל להליכות למרחקים קצרים, והיא מסיעה אותו ברכב למרחקים ארוכים. הוא מתעייף במהירות וזקוק למנוחה, ועלול ליפול כתוצאה מאבדן שיווי משקל. עוד הצהירה האם כי התובע אוכל ביד שמאל בלבד ולכן עלול להפיל או לשפוך מזון ונזקק לעזרה. היא עוזרת לו גם במקלחת כדי שלא יחליק, וכן עוזרת לו בהתלבשות ולעיתים גם בשירותים. האם הוסיפה עוד כי היא מטפלת בענייניו של התובע, קובעת תורים לבדיקות ודואגת לנטילת תרופות במינון המתאים, כאשר התובע מסוגל לפעולות פשוטות כגון קניה בקיוסק או תשלום לנהג המונית ברמה הפשוטה ביותר. הוא לא מסוגל לנהל משק בית, וגרם נזקים בשל הכנת שתיה חמה, שימוש במכשיר מיקרוגל

וכדומה. עוד תיארה האם כי התובע מדבר בצורה לא ברורה ויש קושי להבינו, והוא מתקשה גם בקריאה ובכתיבה, בהבנה ובזיכרון.

30. בחקירתה הנגדית הסבירה האם כי במסגרת הטיפול ברעות נעשה ניסיון ללמד את התובע לנסוע בעצמו באוטובוסים ורכבות, ואחת המטפלות ניסתה לתרגל איתו, אך הדבר לא הצליח, ובפועל התובע נסע לטיפולים במוניות והדבר אף מגובה בקבלות (פרוט' עמ' 163-165). היא תיארה כי התובע יוצא מהבית לבד לתפילות בבית הכנסת, בעבר היה יוצא עם חברים אך כיום כמעט שאין לו קשרים חברתיים. הוא יוצא מהבית לטיולים עם הכלבה לזמן קצר, כשהיא מפקחת מרחוק (עמ' 166, 168). לקניון הוא אינו יוצא לבדו (עמ' 167 ש' 4). האם הוסיפה כי היא מסייעת לתובע בהתלבשות, בכפתור הבגדים, בנעילת נעליים (עמ' 177), וכי התובע משתמש בטלפון חכם וכן משתמש בכסף לתשלום למונית וקניית סיגריות (עמ' 183).

31. אחותו של התובע הצהירה כי אחיה בודד וכמעט לא נותרו לו חברים, וגם היא תיארה התפרצויות זעם, קשיים בריכוז, קשיים בתקשורת וחשש מסיכון עצמו ואחרים בשל שימוש במכשירי חשמל ומים רותחים (סעיפים 12, 13 לתצהירה).

בבית המשפט העידה האחות כי התובע אוכל בעצמו אך מתקשה בכך וזקוק לעזרה (עמ' 225-223). היא נשאלה והשיבה כי הוא מגיע אליה בדרך כלל במונית, וכמעט שלא באוטובוס (עמ' 227 ש' 16, עמ' 228 ש' 1).

32. בהתרשמות כוללת אני סבורה שגם עדויות האם והאחות מציירות תמונה דומה לזו שתוארה על ידי המומחים ואף על ידי המטפלים מבית החולים רעות. עולה כי התובע מוגבל בהליכתו, הולך למרחקים קצרים, מצוי בסכנת נפילה ונעזר במקל מחוץ לבית. הוא מסוגל לבצע בעצמו חלק ניכר מתפקודי היום יום, אך נזקק לעזרה בפעולות המורכבות יותר מבחינה מוטורית – כפתורים, שרוכים, הכנת מזון וכדומה. התובע מסוגל לבצע פעולות פשוטות של רכישות פעוטות בקיוסק ותשלום לנהג מונית, ויתכן שגם להתנייד בתחבורה ציבורית ליעדים מוכרים וקבועים, אך אינו מסוגל לתכנון מורכב יותר של ניידות. כמו כן אינו מסוגל להיות אחראי לניהול חייו מבחינה כלכלית, רפואית וכדומה.

התייחסות לנכות קודמת

33. שני המומחים כאמור קבעו 60% נכות בגין הפגיעה הקוגניטיבית. עם זאת, פרופ' בן חור עמד בחוות דעתו על כך שהתובע סבל מהפרעות התנהגות והפרעות קשב קודם לתאונה

והעריך אותה בכ-10% נכות, ואילו ד"ר שוורץ ציינה בחוות דעתה "**לדברי האם, בריא בדרך כלל בעברו**" ללא התייחסות ספציפית לעניין.

פרופ' בן חור הרחיב בחוות דעתו: "**לפני התאונה...היה בחור בריא, למעט היסטוריה של הפרעות התנהגות והפרעות קשב. הוא טופל בריטלין/קונצרטה, וטופל גם תקופה ממושכת בתכשיר נוירולפטי (אתיומין), המכוון לכך שבעיות ההתנהגות היו בולטות, עד כדי צורך בטיפול בתכשיר הניתן בד"כ לחולים הסובלים ממחלות נפש פסיכוטיות**". עוד קבע: "**...בהערכת הנכות הקוגניטיבית יש לקחת בחשבון את הפרעות הקשב והריכוז והפרעות ההתנהגות שקדמו לתאונה, ושכללו מרכיבים התנהגותיים דומים**".

34. ד"ר שוורץ הבהירה בעדותה כי בעיות קשב וריכוז, גם ברמה גבוהה מאד, אינן משפיעות על ההערכה הסופית, במיוחד כשמדובר בפגיעת ראש כה קשה. היא הוסיפה כי הפרעות קשב וריכוז המתבטאות גם בבעיות התנהגות קיימות אצל נערים רבים ואינן מגיעות כדי נכות, כאשר לא ידוע כי התובע בעל רקע פסיכיאטרי, קיבל טיפול תרופתי, היה אלים פיזית וכדומה (עמ' 81, ש' 23-20; עמ' 83, ש' 2-1, 18-16; עמ' 91 ש' 20-11).

35. פרופ' בן חור הסביר בעדותו את שיקוליו לקביעת שיעורי הנכות שקבע, והבהיר כי תקופת הילדות והנערות של התובע היו "סוערים מאד", אך הדבר אינו מעיד בהכרח על העתיד, ו"**כפי שקורה הרבה פעמים וזה לא בהכרח מעיד על יכולת הסתגלות והתנהגות אחר כך כשעוברים את הגיל הזה, בתקווה שעוברים אותו בשלום. ברישומים שם מלפני התאונה, כתוב על התפתחות פסיכו מוטורית תקינה. כתוב על אינטליגנציה תקינה, כך שאין ספק שתאונת הדרכים גרמה לפגיעה משמעותית. כתוב שאין ליקויים משמעותיים בלמידה. יש הפרעת התנהגות קשה ללא ספק. אני גם לקחתי בחשבון שבסופו של דבר, אחרי כל הסערות הוא עבד בעבודה פשוטה אבל עבודה יציבה שהיא דורשת תפקודים קוגנטיביים גם באספקט ההתנהגותי של התיפקוד הקוגנטיבי, רמת תפקוד מסויימת שאין ספק שהוא רחוק משמה במצבו היום. בסופו של דבר זאת היתה ההערכה שלי אחרי התלבטות בדיוק בנקודה שאתה מעלה**" (עמ' 260-259, ש'2-15). עם זאת, בהתייחס לטיפול באטיומין העיד המומחה כי הדבר יוצא דופן בגיל הנעורים, בוודאי אצלי מי שאינו סובל מסכיזופרניה או מחלה פסיכוטית, והדבר מעיד על הפרעת התנהגות קשה החורגת מהפרעת קשב וריכוז (עמ' 261-260, ש' 5-19).

36. בשקלול בין האמור לבין מה שנראה כשיפור בתפקוד, בכך שהתובע עבד בעבודה יציבה, ולא גויס לצבא בשל פריקת כתף ולא מנימוק פסיכיאטרי, קבע המומחה נכות קודמת

בשיעור של 10% (עמ' 263, ש' 23-8). הוא נשאל אם היה משנה את עמדתו אילו ידע שהתובע שוחרר מצה"ל על רקע בעיות התנהגות או שימוש בסמים, והשיב כי הדבר תלוי בנתונים, וכי הוא מניח שהיה מעלה את השיעור "במידה קלה" (עמ' 267 ש 19-8).

37. כאמור, אני סבורה שבמקרה זה אין להסתמך על המסמכים הנוגעים לשחרורו של התובע מצה"ל, הן משיקולי קבילות והן בשל משקלם הנמוך, אילו היו מתקבלים. כפי שפירטתי לעיל, התרשומת הרלוונטית במסמכים אלו אינה מבחינה בין עובדות, הערכות וחוות דעת מקצועית, לא ברור אילו נתונים עמדו בפני עורך התרשומת ולא ניתן לייחס לה משקל מבלי לקבל הבהרות מפי עורכה או בדרך אחרת כלשהי.

מכל מקום, פרופ' בן חור העיד, כאמור, כי השפעת הנתון של סיבת שחרורו של התובע מצה"ל על שיעור הנכות הקודמת שקבע היתה ככל הנראה השפעה קלה. ד"ר שוורץ סברה שאין מקום להפחית כלל משיעור הנכות בשל מצב התובע עובר לתאונה, ולאחר שקילת כלל העובדות לא מצאתי שיש לשנות מקביעתו של פרופ' בן חור באשר לנכות הקודמת.

38. פרופ' בן חור התייחס באופן ספציפי למצבו של התובע לפני התאונה ונימק את קביעתו שהפחיתה 10% בשל מצב זה. לעומתו, ד"ר שוורץ לא התייחסה לנושא זה בחוות הדעת במפורש. מחקירתה עלה כי היא לא נתנה דעתה ספציפית לנושא זה, מאחר שלא קיבלה חומר רפואי רלוונטי. לגבי עברו הרפואי ידעה מפיה של אם התובע על פריקות בכתף (עמ' 69). המומחית ידעה שהתובע למד בבית ספר רגיל, ולא ידעה את הסיבה לכך שלא התגייס לצה"ל (עמ' 74, 75).

מאחר שד"ר שוורץ לא נתנה דעתה ישירות לעניין זה, אני מעדיפה את התייחסותו הקונקרטית והמנומקת של פרופ' בן חור וקובעת כי מנכותו הקוגניטיבית של התובע יש להפחית נכות בגין מצב שקדם לתאונה בשיעור של 10%.

סיכום סוגיית הפגיעה בהשתכרות

39. שני המומחים קבעו נכות קוגניטיבית בשיעור 60%. פרופ' בן חור קבע גם נכות בגין שיתוק פלג גוף ימין בשיעור 80%, ובסך הכל הגיעה הנכות הרפואית המשוקללת על פי חוות דעתו ל- 92.5%, וזאת בתחום הנוירולוגי בלבד. ד"ר שוורץ קבעה בנוסף נכות בשיעור 70%

בגין המיפרזיס, וכן מספר נכויות בשיעורים קטנים יותר בגין מספר פגימות נוספות, וקבעה נכות כוללת בשיעור 100%.

אני סבורה ששתי חוות הדעת משתלבות זו בזו ועולות בקנה אחד. העובדות העומדות ביסוד חוות הדעת מתיישבות עם העובדות שהוכחו בפני. כפי שפירטתי לעיל, לא שוכנעתי שהראיות עליהן ביקשה הנתבעת להסתמך סותרות את ההנחות עליהן הסתמכו המומחים, ולא מתקיימות במקרה זה נסיבות חריגות המצדיקות חריגה מחוות דעתם של המומחים. מכאן שהנכות הרפואית שיש לקבוע היא בשיעור של 100% או שואפת ל-100%. מחוות הדעת עולה כי התובע סובל מליקויים קוגניטיביים – התנהגותיים ופיזיים, אינו מסוגל לקיים אורח חיים עצמאי ולעבוד, ולפיכך שיעור הנכות התפקודית עומד על 100%.

מהשיעור האמור יש לייחס 10% מהפגיעה למצבו של התובע לפני התאונה.

40. המסקנה היא שכתוצאה מהתאונה נגרמה לתובע נכות בשיעור 90%.

עם זאת, לנוכח מהותה של הנכות הקודמת ועצמאותו של התובע לפני התאונה, הרי שיש להביא נכות זו בחשבון לעניין השתכרותו של התובע, אך לא לרכיבים אחרים שאינם מושפעים ממנה, כגון עזרה, ניידות, ציוד והוצאות רפואיות התאמת דיור וכדומה. לגבי כל אלה ניתן להניח כי אלמלא התאונה התובע לא היה נזקק להם, ולפיכך יובאו בחשבון במלואם.

<u>כושר ההשתכרות של התובע - בסיס השכר</u>

41. בפתח הדברים אבהיר כי ההתייחסות לשכר הממוצע במשק בהקשר הנדון כאן היא לשכר הממוצע בניכוי השפעות המצב המיוחד שנוצר עקב מגפת הקורונה, בהתאם להוראות חוק השכר הממוצע (הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש), תשפ"א-2020.

42. ב"כ התובע טענו כי בשל גילו הצעיר בזמן התאונה אין לחרוג לגבי התובע מהכלל של פסיקה על בסיס השכר הממוצע במשק. הם טענו כי פרט להפרעות קשב וריכוז והפרעת התנהגות מסויימת בילדותו, התפתחותו של התובע היתה תקינה, והפנו לדבריו של פרופ' בן חור שהעיד כי ילדות ונעורים סוערים אינם מעידים בהכרח על יכולת הסתגלות והתנהגות בגיל מאוחר יותר (פרו' עמ' 3). לטענתם התובע הוכיח כי הוא מסוגל להגיע לרמת שכר של 7,000 ₪. הוא עבד בעבודה שהיתה אמנם פשוטה אך יציבה, ודרשה תפקודים קוגניטיביים

ורמת תפקוד רחוקים ממצבו הנוכחי. ב"כ התובע הוסיפו כי התובע יצא לעבודה לאחר 10 שנות לימוד כדי לסייע בפרנסת המשפחה, בעקבות גירושי הוריו, ושימש לאמו משענת כלכלית.

43. ב"כ הנתבעת טענו כי הכנסותיו של התובע בשנות עבודתו היו נמוכות, הוא נשר מכל מסגרת חינוכית לאחר 10 שנות לימוד ולא שירת בצה"ל, ובהערכות לגביו צוינו אי התאמה למסגרות ובעיות התנהגותיות קשות. בנוסף, על אף יציאתו לשוק העבודה כבר מגיל צעיר התובע לא הראה יכולת השתכרות משמעותית. הם ביקשו לקבוע בסיס שכר לעבר בסכום של 2,650 ₪ ולעתיד בסכום של 6,000 ₪.

44. עיון בנתונים מראה כי בשנים שקדמו לתאונה – 2014-2016 השתכר התובע סכומים של 2,640 ₪, 1,329 ₪ ו-2,622 ₪ לחודש בממוצע ובהתאמה. התובע, יליד 1993, היה אמנם צעיר בגילו בתקופה הנדונה, אולם כאמור עזב את לימודיו כבר לאחר כיתה י' והשתלב בשוק העבודה, כך ש"סיפור חייו" של התובע החל להיכתב עוד לפני התאונה.

התובע סבל מבעיות קשב וריכוז חמורות ומהפרעות התנהגות עד כדי נטילת תרופות פסיכיאטריות, כמפורט בדיון לעיל בנוגע לנכות קודמת. אכן, פרופ' בן חור העיד כי מצב כזה עשוי לחלוף בתום תקופת ההתבגרות. אולם במקרה זה, התובע עזב את בית הספר לאחר תום כיתה י'. הוא שוחרר מצה"ל ועבד בעבודות מזדמנות בשכר נמוך. במהלך שנות עבודתו של התובע לא ניכרת מגמה של עליה בשכר, התקדמות או התמקצעות. אמנם בחודש מאי 2016 השתכר שכר חודשי של 6,993 ₪, אולם מדובר בסכום חריג לעומת החודשים הסמוכים לו. כך, בחודש אפריל 2016 השתכר התובע סכומים של 2,542 + 2,698 ₪. בחודש יוני אין נתונים על השתכרות ובחודש יולי, עד קרות התאונה, השתכר התובע 1,868 ₪. מדובר בעבודה בתחום המסעדנות, חלקה כשליח על קטנוע וחלקה כעובד דלפק. אמו של התובע העידה כי חלק מהשכר התקבל כתשרים או ללא תלוש משכורת, אולם מדובר באמירה כללית בלבד מבלי שנלוו לה פרטים קונקרטיים – תאריכים, סכומים וכדומה (פרו' עמ' 158-160).

45. לאור הנתונים לגבי שכרו של התובע עובר לתאונה, בהתחשב בכך שבתחום המסעדנות והשליחויות מקובל תשלום תשרים בנוסף לתלושי המשכורת, ומאידך גיסא בכך שלא הובאו ראיות קונקרטיות בעניין זה, בנוגע לתשלומים לתובע עצמו או לעובדים מקבילים לו, אני מעמידה את **גובה השכר לעבר על סכום של 3,000** ₪.

46. באשר להשתכרות בעתיד, עמדת הפסיקה ברורה, ולפיה

"כידוע, נקודת המוצא היא כי כאשר מדובר בקטין יש להיצמד לשכר הממוצע במשק, למעט מקרים חריגים, בהם הוצגו ראיות למימוש פוטנציאל השתכרות בעניינו של הניזוק הספציפי. כך לגבי קטין, וכך גם לגבי צעירים בראשית דרכם, שנפגעו בטרם גיבשו מסלול מקצועי מוגדר (ע"א 10064/02 "מגדל" חברה לביטוח בע"מ נ' אבו חנא, פ"ד ס(3) 13, 32 (2005); ע"א 9980/06 עיזבון המנוח מיכאל אטינגר ז"ל נ' עיריית ירושלים, בפסקאות 7-8 (26.1.2009))"

(ע"א 3751-17 **המאגר הישראלי לביטוח רכב (הפול) נ' פלוני** (8.8.17) פיסקה 15, להלן: "**עניין הפול**").

47. אולם בענייננו, על אף גילו הצעיר, בתחילת שנות העשרים לחייו היה מסלול חייו של התובע מצוי בשלב מתקדם יחסית של התגבשות, לאחר שעזב את הלימודים לאחר 10 שנות לימוד ולא שירת בצה"ל.

ניתן להניח שבחלוף השנים, עם התבגרותו והתמסדותו, היו הסערות בחייו של התובע מתמתנות והוא היה משתלב בעבודה מכניסה יותר. עם זאת, בהעדר השכלה תיכונית, לאחר ששוחרר מגיוס לצה"ל ובהתחשב בבעיות ההתנהגות החמורות, כמו גם לנוכח השכר הנמוך שהשתכר בתקופה בה על פי הנטען נרתם לסייע בפרנסת המשפחה, לא ניתן להניח שהתובע היה מגיע לרמת השכר הממוצע במשק. לפיכך אני מעמידה את גובה השכר לעתיד על סכום של 7,750 ₪. בניכוי 10% בגין נכות שקדמה לתאונה ובעיגול הסכום יעמוד **גובה השכר לעתיד על 7,000 ₪.**

גם הפסד הפנסיה והזכויות הפנסיוניות ייגזרו מגובה שכר זה.

48. **לאור האמור סכום הפיצוי בגין פגיעה בשכר בעבר יעמוד על 190,000 ₪ במעוגל. סכום הפיצוי בגין פגיעה בשכר בעתיד יעמוד על 1,930,000 ₪ במעוגל. הפיצוי בגין הפסד זכויות סוציאליות ופנסיה יעמוד על 265,000 ₪ במעוגל.**

<u>עזרת הזולת</u>

49. נקודת המוצא של ב"כ התובע בנוגע לצורך בעזרה היא עמדתה של ד"ר שוורץ לפיה התובע זקוק לעזרה בדומה לתינוק שאינו בר שיפוט. לטענתם התובע זקוק לעזרה בכל תפקוד היום יום, וגם אם מבחינה פיזית הפגיעה בתובע אינה ברמת החומרה שבגינה נקבעו בפסיקה סכומים מקסימליים, השילוב בין הפגיעה הפיזית לפגיעה הקוגניטיבית, כושר

השיפוט הלקוי והאפשרות שהתובע יסכן את עצמו או אחרים, מצריכים השגחה צמודה. ב"כ התובע ציינו גם את גילו הצעיר של התובע ואת האפשרות של הידרדרות עתידית במצבו, ואת הסיכויים הנמוכים יותר להשתקם מפגיעה עתידית, אם תתרחש.

50. בהתייחס לעזרה בעבר ציינו ב"כ התובע את אשפוזו של התובע במשך כ-235 ימים, מהם 17 יום בטיפול נמרץ, 15 יום במחלקה פנימית ולאחר מכן במחלקת שיקום נפגעי ראש בבית החולים שיבא. לטענתם בזמן האשפוז נדרש סיוע לתובע בכל תחום, כולל החלפת חיתולים, מקלחת, העלאתו והורדתו מהמיטה ועוד. במחלקת השיקום נדרשו עזרה ועידוד מנטלי של התובע כדי לתמוך בהתקדמותו, ועד היום מלווים אותו בני המשפחה באינטנסיביות.

51. הגב' ורשבסקי-שמאע ציינה בחוות הדעת, שהוגשה מטעם התובע, כי כיום אמו ואחותו של התובע מסייעות לו בכל התפקודים ושומרות עליו במהלך רוב שעות היממה. בהתייחסה לחוות הדעת של ד"ר שוורץ הוסיפה כי היא סבורה שהתובע זקוק למטפל צמוד בכל שעות הערות, הן להשגחה והן לסיוע בתפקודי ה ADL ועזרה מלאה בתפקודי ה-IADL. לטענתה, התובע זקוק להשגחה של מטפל שישן בקרבת חדרו ואף מומלץ להתקין אינטרקום בחדר, עקב הקושי בשיפוט והקשיים בשיווי משקל, שבעטיים התובע עלול להינזק מקימה ללא השגחה. בנוסף המליצה על מטפל דובר עברית. היא העריכה עלות חודשית כוללת להעסקת שלושה מטפלים כפי שהמליצה, 24 שעות ביממה, בסכום שבין 26,012 ₪ ל-29,270 ₪.

52. מנגד באי כוח הנתבעת טענו כי התובע מתנייד בעצמו, מבצע פעולות וסידורים לרבות קניות, ומסוגל לבצע פעולות כגון רחצה, התלבשות ודאגה לצרכיו בעצמו. לטענתם כיום התובע נשאר לבדו בבית שעות רבות, מעסיק את עצמו ואינו זקוק להשגחה, כך שגם בעתיד אין צורך בהשגחה עליו ובעזרה צמודה.

לגבי העבר טענו כי בזמן אשפוזו התובע לא נזקק לעזרת קרובי משפחה, וגם אם ניתנה עזרה כזאת היא אינה בת פיצוי. הם ביקשו להסתפק בסכום של 35,000 ₪ בגין תקופה זו. באשר לעתיד טענו ב"כ הנתבעת כי התובע אינו נזקק לעזרה 24 שעות ביממה, והציעו לפסוק סכום המגלם עזרה למשך 3 שעות ביום - 21 שעות שבועיות, עד גיל תוחלת החיים.

53. לחלופין, הנתבעים הפנו לחוות דעתו של מר גדעון האס שהוגשה מטעמם. האס, עובד סוציאלי, העריך את העלות החודשית של העסקת מטפל זר בכ-6,289 ₪ הכוללים את שכרו, דמי כיס, ביטוח לאומי ורפואי ותשלום לחברת כח אדם, כולל עלות העסקת מחליף

לחופשות וחגים. בנוסף ב- 1,186 ₪ הוערכה עלות שהייתו בבית כולל ארוחות, אחזקת דירה ומשק בית, ועלות מטפל מחליף לסופי שבוע, או תשלום למטפל עצמו בעלות של 1849 ₪ לחודש. כך שבסך הכל הוערכה העסקה חודשית של מטפל זר עם מחליף לסופי שבוע בסכום של 9,324 ₪ לחודש וללא מחליף ב- 7,475 ₪ לחודש. עלות מטפל ישראלי ליום עבודה הוערכה בכ-29-30 ₪ לשעה בתוספת 25% תנאים סוציאליים. עלות העסקת מטפל ישראלי ל- 8 שעות יומיות במשך חודש הוערכה בכ-5,300 ₪ בתוספת 25% תנאים סוציאליים, עבודות ערב, לילה או שבתות וחגים.

54. פסק הדין המנחה בקביעת פיצוי לנכים קשים עבור עזרת הזולת וסיעוד הוא ע"א 3375/99 **אקסלרד נ' צור שמיר חברה לביטוח**, פ"ד נד (4) 450 (2000) (להלן: עניין **אקסלרד**), הדן בגובה הפיצוי לקוודרופלג המשותק בארבעה גפיים ונזקק להשגחה במשך כל שעות היממה, בנוסף לארבע שעות עזרה ביום. באותו מקרה נקבע פיצוי בסכום של 12,000 ₪ לחודש, אשר בערכי היום עולה על 17,000 ₪.

במקרים אחרים של נכות שאינה כה חמורה נפסקו סכומים נמוכים יותר. כך, לדוגמא, בע"א 6948/02 **פנטה אדנה נ' משרד הבריאות** (12.1.01) נפסק סכום של 8,000 ₪ לחודש הכולל עזרה של 2-3 שעות ביום למערערת שנפגעה פגיעה מוחית וסבלה מפגיעה קוגניטיבית, היתה מסוגלת לבצע את מטלות היום יום באופן עצמאי אך נזקקה להשגחה. גם בע"א 1445/03 **נתן עזרא שמעון נ' הראל חברה לביטוח** (22.9.04) נפסק סכום חודשי של 8,000 ₪, תוך התייחסות לעקרונות שנקבעו בעניין אקסלרד. סכומים בסדרי גודל דומים (בהתחשב גם בזמן החולף והשינוי בערך הכסף) נפסקו בנסיבות דומות גם בע"א 6021/08 **דיאנה לוגבינץ נ' אבנר איגוד לביטוח נפגעי רכב** (24.2.10); ע"א 2124/12 **שירותי בריאות כללית נ' פלונית** (30.10.14); (ע"א 8074/15 **פלוני נ' המאגר הישראלי לביטוח רכב** (22.5.16) ופסק הדין הנ"ל **בעניין הפול**.

55. בענייננו, התובע נזקק אמנם לסיוע בחלק מפעולות היום יום אולם הוא בעל מידה רבה של עצמאות ברוב התפקודים. הוא מסוגל ללכת, לבצע את רוב פעולות ההתלבשות וההיגיינה האישית, הכנת מזון בסיסי וכדומה, כמו גם נסיעה והגעה עצמאית במונית, נסיעה בתחבורה ציבורית למקומות קבועים וידועים מראש, קניות קטנות וממוקדות וכדומה. הוא זקוק אמנם להשגחה, אך לא באופן שאינו מאפשר לו להימצא לבדו בחלק משעות היום. העסקת עובד זר או עובד ישראלי במשרה אחת בעלויות המפורטות בחוות דעתו של האס עונה על צרכים אלו, עם אפשרות להשלמה נוספת מפעם לפעם של תשלום למטפל אחר או תשלום נוסף למטפל עצמו. לאור האמור **אני פוסקת לתובע פיצוי בגין עזרת**

הזולת בעתיד בסך 9,000 ₪ לחודש. סכום זה מאפשר העסקת עובד זר והוא אף תואם את המקובל בפסיקה כמפורט לעיל.

56. אשר לעבר, בתקופת האשפוז האינטנסיבי, בטיפול נמרץ ובמחלקה האורתופדית, אמו ואחותו של התובע העידו על נוכחות וסיוע "מסביב לשעון". אם התובע הצהירה (סעיפים 25, 26 לתצהירה) כי לפני התאונה השתכרה כ-8,300 ₪ לחודש, וכיום היא עובדת בהיקף מצומצם של 40%. היא הוסיפה כי לאחר התאונה הפסידה כ-4 חודשי עבודה מלאים ובמשך כ-5 חודשים עבדה בחצי משרה. בזמן השיקום ברעות עבדה כ-40% משרה, וכל שאר זמנה הוקדש לטיפול בתובע.

בחקירתה העידה האם כי עבדה כמנהלת שיווק בהוצאת ספרים. לאחר התאונה נעדרה כשלושה חודשים בהם ניצלה ימי מחלה צבורים וקיבלה שכר. לאחר מכן חזרה לעבודה של 4 שעות וקיבלה שכר חלקי, וכיום היא עובדת חלק מהזמן בבית וחלק מהזמן במקום העבודה (עמ' 189).

57. גם אחותו של התובע העידה כי הפחיתה בהיקף עבודה בעקבות הצורך לסייע בטיפול בתובע. לטענתה אין בידיה תלושי משכורת המוכיחים זאת כיוון שפנתה לבקש אותם רק לאחר זמן רב (סעיף 8 לתצהיר, פרו' עמ' 202). בכל מקרה אין מקום לפסוק כפל פיצוי בגין עזרה לתובע.

58. אמנם בית החולים מספק את צרכיו של מאושפז גם בתחום הסיעוד והתמיכה, ולכאורה אין צורך בעזרה בתקופה זו. אולם המצוקה הידועה הקיימת בבתי החולים מצריכה עזרת בני משפחה. אחותו של התובע העידה כי המשפחה סייעה בטיפול, כולל דאגה להחלפת חיתוליו בזמן, מקלחת, העלאתו והורדתו של התובע מהמיטה. היא ציינה את המחסור בכח עזר במחלקה (עמ' 204). האחות ציינה גם כי התובע לא הסתדר עם צוות המחלקה, ונוכחותה נדרשה כדי לתווך ביניהם (עמ' 203). במחלקת השיקום נדרשת גם תמיכה מנטלית ויש חשיבות לנוכחות בני המשפחה.

59. לאור האמור אני פוסקת **פיצוי על עזרה בעבר לתקופה בה היה התובע מאושפז, מיום התאונה עד 14.3.17, בסכום של 8,000 ₪ לחודש, ומיום 14.3.17 עד מתן פסק הדין בסכום של 5,000 ₪ לחודש. סכום העזרה לעבר עומד על 345,000 ₪ במעוגל כולל הצמדה וריבית.**

סכום העזרה לעתיד עומד במעוגל על 2,580,000 ₪.

<u>נסיעה וניידות</u>

60. בפתח הדיון בשאלת הניידות אציין כי על אף שבשלבים מסויימים נטען אחרת, שני הצדדים מסכימים כי התובע אינו מסוגל לנהוג ברכב בעצמו. הדבר אף תואם את התיאורים בדבר מצבו ויכולותיו הקוגניטיביות.

61. שני הצדדים הגישו חוות דעת בסוגיית הניידות.

מטעם התובע הוגשה חוות דעת של הכלכלן מר משה קצין אשר הציג שתי חלופות שונות להערכת פיצוי אפשרי בגין עלויות ניידות עבור התובע. החישוב על בסיס החזקת רכב (החישוב התייחס לרכב מסוג הונדה סיווק אוטומטית 1,800 סמ"ק) שתירכש בפטור ממיסים בהיקף נסיעות של 1,000 ק"מ לחודש על פי תוחלת חיים ממוצעת. תחשיב זה הגיע לעלות מהוונת של 711,147 ₪. בנוסף נערך חישוב על בסיס נסיעה במוניות. היקף נסיעות חודשיות של 500 ק"מ בשנה הוערך בכ-2,695 ₪, והיקף נסיעות של 1,000 ק"מ בחודש הוערך בכ-5,390 ₪. על פי חוות הדעת, מהסכומים יש להפחית בין 33%-40% בגין עלויות שהיו נגרמות ממילא אלמלא הנכות.

62. מטעם הנתבעת הוגשה חוות דעת של מר בועז מוגילבקין, שמאי ובוחן, מוסמך למכונאות רכב והנדסת תחבורה. מומחה הנתבעת סבר שמאחר שהתובע אינו יכול לנהוג בעצמו אלא להיעזר בנהג אחר, אין צורך ברכב אוטומטי והדבר מפחית את העלויות ב-5%. הוא הוסיף וטען כי כלל העלויות שהובאו בחשבון על ידי קצין גבוהות מהמקובל. מוגילבקין ערך חישוב של הוצאות רכישה והחזקה של רכב משומש בנפח 1,500 סמ"ק, הרכב שלטענתו קרוב לוודאי שהיה נרכש על ידי התובע אלמלא התאונה, והגיע למסקנה שעלויות אלה אינן שונות מהותית מהחזקת אופנוע ספורט ימאהה דגם 600 משומש כפי שהיה לתובע לפני התאונה, מה גם שהתובע מקבל קצבת ניידות.

63. באי כוח התובע ביקשו לפסוק לתובע עבור ניידות סכום של 975,000 ₪. לטענתם התובע אינו מסוגל לנהוג, זקוק לליווי ואינו יכול להתנייד בתחבורה ציבורית בשל פגיעתו הקוגניטיבית. הם ביקשו לבחור בחלופה הסבירה ביותר בחוות דעת קצין, שימוש קבוע במוניות בהיקף של 500 ק"מ לחודש. לעתיד ביקשו לפסוק 2,860 ₪ לחודש, היינו 825,000 ₪, ולעבר ביקשו לפסוק 4,402 ₪ לחודש בניכוי 35% הוצאות שהיה מוציא אלמלא התאונה, ובמעוגל 150,000 ₪ .

מנגד טענו באי כוח הנתבעות כי צרכי הניידות של התובע מעטים ואינם עולים על מה שהיה מוציא לניידות לפני התאונה, וכי התובע מסוגל לנסוע בעצמו באוטובוס ואף לנהוג

(בעניין הנהיגה הוסכם, כאמור, כי התובע אינו מסוגל לנהוג), ואין לו צורך בנסיעה במוניות. ב"כ הנתבעת הוסיפו כי בפסיקה מסתמנת מגמה של ריסון בפסיקת ניידות, בשל התפיסה שכלי רכב אינם נחלתם של נכים בלבד. הם ביקשו להעמיד את הסכום שייפסק בגין ניידות בעבר ובעתיד על 10,000 ₪.

64. באשר להוצאות העבר, התובע הגיש קבלות עבור נסיעות במונית בסכום של כ-24,000 ₪. בהתחשב בזמן שעבר מאז התאונה ועד היום אני קובעת על דרך האומדן **פיצוי גלובלי בסך 50,000 ₪ בגין ניידות בעבר.**

65. ובאשר לעתיד, ד"ר שוורץ מומחית השיקום קבעה בחוות הדעת מטעמה בכל הנוגע לתחבורה כי התובע "**זקוק לליווי בנסיעות, יכול להשתמש בתחבורה ציבורית בליווי. לא מסוגל לנהוג**". בדיון לעיל דחיתי את טענת הנתבעת שהתובע מסוגל להתנייד בעצמו באוטובוסים, שכן מחוות דעת ועדויות המומחים עולה שמצבו הקוגניטיבי של התובע אינו מאפשר התניידות עצמאית בתחבורה ציבורית, למעט נסיעות ליעדים קבועים ומוכרים.

במצב זה האפשרות של החזקת רכב אינה האפשרות העדיפה שכן היא מחייבת זמינות של נהג ויוצרת תלות של התובע באחרים, ואילו נסיעה במוניות מאפשרת לתובע עצמאות יחסית. אם התובע יעבוד בעתיד בעבודה מוגנת או ישתלב במסגרת של עיסוק קבוע כלשהו, יוכל לקבל הדרכה שתאפשר לו להשתמש בתחבורה הציבורית בנסיעה לאותם יעדים קבועים וידועים.

66. ככל הידוע לא צפויות לתובע נסיעות רבות, ובכל מקרה יש להביא בחשבון את עלות הנסיעות העודפות ולא את כלל נסיעותיו של התובע. לאור כל האמור **אני פוסקת לתובע בגין ניידות בעתיד סכום חודשי של 1,000 ₪. הסכום הכולל עומד על 335,000 ₪ במעוגל.**

<u>הוצאות רפואיות, התאמת ציוד ועזרים</u>

67. באי כוח התובע ביקשו לפסוק לתובע ציוד ואביזרים, בהתאם לחוות הדעת של הגב' ורשבסקי-שמאע שהוגשה מטעם התובע ונערכה בהתאם לקביעותיה של ד"ר שוורץ. לטענתם הנתבעת לא הוכיחה כי קופת החולים אינה מכסה את כל האביזרים הדרושים לתובע, וחלק מהם לא נרכשו על ידו עד כה בשל מצבה הכלכלי של המשפחה אך הם חיוניים לשיקומו. ב"כ הנתבעת טענו כי מדובר בתאונת דרכים וכל צרכיו והוצאותיו של התובע מכוסים בסל הבריאות ללא השתתפות עצמית. הם הוסיפו כי התובע נזקק לתרופה אחת

בלבד שעלותה נמוכה וגם בגינה הוא זכאי להחזר ההשתתפות העצמית. עם זאת הציעו ב"כ הנתבעת כי ייפסק סכום גלובלי של 7,500 ₪.

68. ד"ר שוורץ קבעה בחוות הדעת מטעמה בכל הנוגע לציוד ועזרים להם יזדקק התובע כדלקמן: "**אבזור הבית לאביזרי בטיחות, כגון: מעקות באמבטיה ובשירותים, כיסא רחצה מקובע, שטיחים, מעקב במדרגות**". כמו כן קבעה כי התובע יזדקק לביקורת רפואית תקופתית אצל פסיכיאטר ורופא שיקום, לטיפול נוירופסיכולוגי, לליווי משפחתי על ידי פסיכולוג קליני ל-3 שנים ולליווי משפחתי על ידי עובדת סוציאלית. בנוסף נדרשים, על פי חוות דעתה, טיפולי פיזיותרפיה והידרותרפיה, למתיחות ולשיפור טווחי התנועה של הברך, סדרות בנות 12-24 טיפולים פעמיים בשנה.

69. הגב' ורשבסקי-שמאע כללה בחוות דעתה אביזרים רבים נוספים, כולל כיסא רחצה נייד ומתקבע, מושב אסלה חשמלי, כורסה מתכווננת, סד AFO, כיסאות גלגלים – ידני וממונע, טאבלט וטלוויזיה. היא העריכה עלויות ביקורי רופאים בתחום הפסיכיאטרי, שיקומי ואורתופדי, וכן טיפולי פיזיותרפיה בעלות של 250-350 ₪ לטיפול והידרותרפיה בעלות של 140 ₪ פעמיים בשבוע. כמו כן פירטה הגב' רשבסקי-שמאע בחוות דעתה טיפולים ואבחונים בתחום הנוירופסיכולוגי - קוגניטיבי וכן טיפול אצל פסיכולוג וסקסולוג ומנוי במועדון ספורט.

70. בחוות הדעת מטעם הנתבעת הבהיר מר האס כי כאשר מדובר בתאונת דרכים הטיפול הרפואי והציוד הנדרש מסופקים על ידי משרד הבריאות, כולל תחזוקה והחלפה של ציוד במהלך השנים. הוא אף ציין כי ד"ר שוורץ לא המליצה בחוות דעתה על כסא גלגלים, כסא שירותים, מיטה או כורסא חשמלית. עם זאת פירט בחוות דעתו עליות רכישה ותחזוקה של הרכיבים שנזכרו בחוות הדעת מטעם התובעים.

לגבי פניות לרופאים ציין האס כי הן מכוסות על ידי קופות החולים, וכך גם טיפול נפשי, כאשר קיימת אבחנה והמלצה לכך. טיפולי פיזיותרפיה ניתנים בעלות של 50 ₪ (במסגרת ביטוח משלים בקופת חולים) או 150-170 ₪ לטיפול ארוך טווח במכון. הוא הוסיף ופירט עלות של טיפולים פסיכולוגיים וסוציאליים שונים, הנעים בין כיסוי מלא על ידי קופות החולים, עבור בהשתתפות עצמית נמוכה וכלה בטיפול פסיכולוגי פרטי ארוך טווח שעלותו בין 200-350 ₪ לשעה.

80. מלכתחילה הוצאותיו הרפואיות של התובע מכוסות כולן על ידי קופת החולים, והוא אינו נדרש לשלם דבר, או לשלם עלות השתתפות עצמית. עם זאת, בתוך עמנו אנו חיים. גם אם הטיפול העיקרי בתובע אכן מכוסה על פי החוק על ידי קופת החולים, במבחן המציאות

עולים לעיתים צרכים נוספים שאינם מכוסים בשל מגבלות שונות, העדר זמינות, תקופת המתנה ממושכת או סיבות אחרות. לאור זאת אני פוסקת לתובע **עבור ציוד והוצאות רפואיות סכום גלובאלי על דרך האמדן של 200,000 ₪. לעתיד.**

באשר **לעבר**, מאחר שלא הוצגו קבלות ולא נטען להוצאות ספציפיות אני קובעת **סכום גלובאלי של 20,000 ₪.**

<u>התאמת דיור</u>

81. ב"כ התובע טענו כי במצבו הקוגניטיבי של התובע ובשל הליקויים ההתנהגותיים, מצבי הרוח המשתנים וההתפרצויות תידרש לתובע דירה מרווחת הכוללת יחידות דיור לו ולמטפל, וכי הדירה המצומצמת בה הוא מתגורר כיום עם אמו אינה מתאימה למצבו. הם הגישו מטעמם את חוות דעתו של שמאי המקרקעין והמהנדס מר רן ברובסקי, אשר קבע כי בדירה נדרש שטח עודף של 54 מ"ר עבור הנכה, בנוסף לחניה מקורה בשטח 35 מ"ר – שטח 3 יחידות חניה סטנדרטיות. להערכתו בדירה הנוכחית בה מתגוררת המשפחה לא ניתן לבצע שינויים והתאמות, והוא העריך את העלות העודפת של רכישת דירה עבור התובע ומשפחתו לעומת משפחה רגילה בסכום של 1,575,000 ₪. המומחה העריך את עלויות התאמת הדירה החדשה שתירכש בסכום של 120,000 ₪ ואת כלל העלות העודפת לרכישת דירה המתאימה לצרכי התובע ומשפחתו בסכום של 1,750,000 ₪.

82. הנתבעת הגישה חוות דעת נגדית של מר חיים בן ארי, אדריכל ושמאי מקרקעין. לטענתו התאמת הדירה לתובע מצריכה הוספת חדר רחצה ושירותים, חדר שינה למטפל ושטח נוסף של מעברים ותכסית קירות בשטח כולל של 15.5 מ"ר. הוא העריך את עלות השטח הנוסף הנדרש לתובע בדירה באזור מגוריו בסכום של 342,000 ₪ בדירה חדשה או 310,000 בדירה ישנה, ואת עלות עבודות ההתאמה לדירה הנרכשת במצב שלד בסכום של 10,000 ₪ ובדירה בנויה בסכום של 28,000 ₪. ב"כ הנתבעת טענו כי אין כל צורך בהתאמות דיור בשל התניידותו העצמאית של התובע ולחלופין ביקשו להסתפק בסכום של 28,000 ₪ בהתאם לחוות הדעת מטעמם.

83. ד"ר שוורץ קבעה בחוות דעתה כי "**לאור הליקויים ההתנהגותיים והנטייה להתפרצויות זעם מלווים באלימות, אני ממליצה על דירה מרווחת בעלת יחידה נפרדת. היחידה עם חדר לתובע וחדר אמבטיה, וכן חדר למטפל. יחידה זו תאפשר הפרדה בין**

התובע ולבין אמו ואחותו, ימנע גירויים מרעישים לתובע ויאפשר המשך חיי משפחה בהתאמה לצרכים המיוחדים".

84. בע"א 3590-08 **המאגר הישראלי לביטוחי רכב בע"מ נ' יצחק פת** (13.5.10), פסקה 14, נאמר:

> "**...לעניין הדיור פעמים רבות הצדדים טורחים ומביאים חוות דעת שמאי על מנת להוכיח עלות רכישת דירה חדשה לניזוק או עלות בנייה של דירה חדשה. ברם, הפסיקה חזרה וקבעה כי הניזוק אינו זכאי לעלות של רכישת דירה חדשה אלא לעלות של התוספת הנדרשת בגין נכותו כגון הצורך בדירה בקומת קרקע או בדירה בבניין עם מעלית; הצורך בחדר נוסף עקב שרות מטפל זר, והצורך להתאים את הדירה למגורי הנכה. על כך יש להוסיף, לעיתים, את האצת הצורך לרכישת דירה. לכן, גם הסכומים בראש נזק זה על פי רוב ידועים וניתן להשאיר את הדברים לשיקול דעת בית המשפט בטווח הסכומים שמקובל לפסוק בראש נזק זה**".

85. לאור כל האמור אני סבורה שהוכח צורך בהגדלת שטח המגורים על ידי הוספת חדר עבור מטפל וכן הרחבה וריווח של מעברים ושל חדר השירותים והרחצה על מנת לאפשר מעבר ושהייה נוחים גם תוך היעזרות במקל או הליכון. **אני קובעת איפוא בגין רכיב זה סכום של 400,000 ₪.**

<u>אפוטרופסות</u>

86. באי כוח התובע ביקשו לפסוק הוצאות אפוטרופוס עבור התובע בסכום של 357,200 ₪. לטענתם עלה מעדויות המומחים כי קיים ליקוי משמעותי בשיפוט, התובע אינו מסוגל לקבל החלטות ולנהל את ענייניו, ובעבר אמו היא שעשתה זאת. הם ביקשו לפסוק הוצאות בסכום המירבי של 1,047 ₪ לחודש, הן לעבר והן לעתיד. באי כוח הנתבעת טענו כי אין לפסוק לתובע כל פיצוי בגין אפוטרופסות. לטענתם בעבר לא מונה לתובע אפוטרופוס ופסיקת פיצוי יחד עם פיצוי בגין עזרה לזולת תיצור כפל פיצוי. עוד טענו ב"כ הנתבעת כי ככל שייפסק פיצוי לעתיד יש להגבילו לסכום הקבוע בחוק לאפוטרופוס לצרכי רכוש בלבד, בסך 401 ₪, ולהחילו בעוד עשור.

87. בעבר טיפלה אמו של התובע בכל ענייניו, ואני סבורה שאין מקום לפסוק סכום נוסף על הסכום שנקבע בגין עזרת הזולת. ובאשר לעתיד, הראיות שהובאו בנוגע למצבו

הקוגניטיבי של התובע מצביעות על צורך למנות אפוטרופוס הן לגוף והן לרכוש, ולא ניתן להפקיד בידי התובע את האחריות לניהול נושאים מהותיים המשפיעים על חייו (ראו עדויות המומחים, בין היתר בפרו' עמ' 121, 276, 277). עם זאת, בשנים הקרובות ניתן לראות את ניהול ענייניו של התובע כנכלל בעזרה הניתנת לו על ידי אמו ובני משפחתו. כמו כן, לנוכח מצבו של התובע והעדר מורכבות מיוחדת אין מקום לקבוע את הסכום המירבי שנקבע בתקנה 5(א) לתקנות הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (כללים בדבר קביעת שכר לאפוטרופוס), התשמ"ט-1988.

לאור האמור אני פוסקת בגין רכיב זה **סכום גלובלי של 200,000 ₪.**

<u>נזק לא ממוני – כאב וסבל</u>

88. ב"כ הנתבעת טענו כי יש לנכות מהסכום המגיע לתובע בגין נזק בלתי ממוני השתתפות עצמית בסך 25,000 ₪ בהתאם לפוליסת הביטוח שלו. בסיכומי התשובה מטעם התובע נטען כי התובעת לא הוכיחה התקיימות התנאים הקבועים בתקנות ביטוח רכב מנועי (השתתפות עצמית) (הוראת שעה), התשס"ט-2008 ובפסיקה, אולם מאחר שהטענות הועלו לראשונה בסיכומי התשובה, הפוליסה הוגשה, לא התקיימו חקירות ולא הובאו ראיות בקשר אליה, אני דוחה את טענות התובע וקובעת כי יש לקזז את ההשתתפות העצמית.

בהתאם לאחוזי הנכות ותקופות האשפוז של התובע, **הנזק הבלתי ממוני לאחר ניכוי ההשתתפות העצמית ובמעוגל עומד על סכום של 160,000 ₪.**

<u>ניכויים</u>

89. הנתבעת הגישה חוות דעת אקטוארית מאת מר מרסלו מרגוליס. על פי חוות הדעת, התובע זכאי לקבל קצבת נכות כללית וקצבת שירותים מיוחדים. לא הוגשה חוות דעת אקטוארית מטעם התובע.

90. ב"כ התובע טענו כי מאחר שהתובע מקבל קצבת נכות כללית ושירותים מיוחדים, הוא אינו זכאי לקבל גם קצבת ניידות. כמו כן התנגדו ב"כ התובע לניכוי קצבת הנכות הכללית באופן הכולל גם את התוספת העתידה לכאורה להתקבל החל מיום 1.1.22 בעקבות תיקון 200 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] תשנ"ה-1995 (ס"ח תשע"ח מס' 2691 מיום

15.2.2018 עמ' 164 (ה"ח הממשלה תשע"ח מס' 1194 עמ' 320) – תיקון מס' 200, להלן: "**תיקון 200**"). בסיכומי התשובה הוסיפו וטענו כי אם בית המשפט יתחשב בקיצור תוחלת חייו של התובע, יש לחשב בהתאם גם את החישוב האקטוארי של הגמלאות. בנוסף טענו כי את התשלומים התכופים ששולמו יש לנכות בערכי נטו, ללא רכיב שכר טרחה.

91. ב"כ הנתבעת טענו כי יש לקבל את חוות הדעת האקטוארית העדכנית כפי שהיא, לאחר שלא הוגשה חוות דעת נגדית ולא התבקשה חקירת עורך חוות הדעת. הם הוסיפו כי יש להחשיב את התוספת לקצבה שכן זו עתידה להתקבל, וציינו כי גם המוסד לביטוח לאומי דורש בתביעות שיבוב שהוא מגיש את התוספת האמורה. כמו כן טענו כי אם ייקבע שהתובע זכאי לעזרה צמודה, יש לנכות בהתאם מקצבת שירותים מיוחדים.

91. מאחר שלא הוגשה חוות דעת אקטוארית נגדית, והטענות עלו רק בסיכומים וחלקן אף בסיכומי התשובה, אני דוחה את הטענות נגד חוות הדעת, מלבד הטענות המשפטיות שאינן דורשות הוכחה, כמפורט להלן.

92. לעניין תוחלת החיים, מאחר שד"ר שוורץ קבעה כי קיים קיצור בתוחלת החיים, וחישובי הפיצויים נעשו בהתאם לקביעה זו, הרי שיש להחילה בהתאם גם על חישוב הניכויים. לפיכך יש לתקן את החישובים כך שינוכו קצבאות הצפויות להיות משולמות עד גיל 70 בלבד.

93. לעניין התוספת העתידית לקצבה, תיקון 200 הנ"ל התקבל אמנם בחקיקה, אולם תוכן החוק אינו יוצר ודאות באשר להחלת התוספת הרלוונטית. בתיקון 200 נקבע כי שר העבודה והרווחה ושר האוצר יבחנו הגדלה מדורגת בשיעור קצבאות הנכות בשנים 2000, 2001, נוסף על ההגדלה לפי תיקון 200, ובכלל זה את המקורות התקציביים הנדרשים לכך, ויגישו את המלצותיהם לאישור הממשלה. כפי שקבע חברי השופט א' דראל בהקשר זה בת"א 24237-02-15 **פלונית נ' אלמוני, המאגר הישראלי לביטוח רכב – הפול** (12.8.20) בפסקה 86: "**לא הובהר עד כמה הסיכוי להמשך תשלום התוספת משנת 2022 הוא מבוסס, וזאת בשים לב לכך שלא ניתנה המלצת השרים, לא הובהר האם יש לכך מקור תקציבי ואין בהכרח הסתברות העולה על 50% שהשרים יקבלו את ההמלצה, וכי אכן תיקבע גמלה בסכום גבוה יותר או בסכום שנזכר כסכום מינימאלי**". דברים אלה יפים באופן כללי, וודאי בימים אלה של גירעונות תקציביים חריגים על רקע משבר הקורונה.

94. בהתאם לאמור, יש לתקן את חוות הדעת האקטוארית ולהשמיט ממנה את התוספת בגין הפעימה השלישית של הגדלת קצבת הנכות הכללית. כמו כן יש לחשב את תוחלת החיים

של התובע עד גיל 70 ולהפחית את היתרה בגין הפרשי התקופות. תיקונים אלו מבוססים על עקרונות ברורים הניתנים לכימות ולחישוב אריתמטי, ולפיכך מהווים חלק מפסק הדין.

95. בנוסף יש לנכות מהסכום שישולם תשלומים תכופים ששולמו לתובע, בצירוף הצמדה וריבית ממועד התשלום, בסכום משוערך ומעוגל של 190,000 ₪.

96. לסיכום, אני מקבלת את התביעה כך שעל הנתבעת לשלם לתובע סכומים כמפורט להלן:

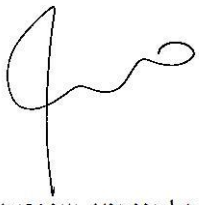
בגין הפסד השתכרות בעבר	190,000 ש"ח
בגין הפסד השתכרות בעתיד	1,930,000 ש"ח
בגין הפסד זכויות סוציאליות	265,000 ש"ח
בגין עזרה בעבר	345,000 ש"ח
בגין עזרה בעתיד	2,580,000 ש"ח
בגין ניידות בעבר	50,000 ש"ח
בגין ניידות בעתיד	335,000 ש"ח
בגין הוצאות רפואיות,ציוד ואביזרים בעבר ובעתיד	220,000 ₪
בגין התאמת דיור	400,000 ש"ח
בגין אפטרופסות	200,000 ש"ח
בגין נזק לא ממוני	160,000 ₪
בסך הכל	**6,675,000 ש"ח**

97. מהסכום של 6,675 ₪ יש להפחית את גמלאות הביטוח הלאומי שהתובע צפוי לקבל, בהתאם לחוות הדעת האקטוארית העדכנית שהוגשה, ובכפוף לתיקונים כמפורט בסעיף 94 לפסק הדין. כמו כן יש להפחית תשלומים תכופים ששולמו לתובע כמפורט בסעיף 95 לפסק הדין. הצדדים מתבקשים להגיש תוך 30 יום את פירוט הסכומים כאמור, וכן להודיע כיצד הם מבקשים להפקיד ולנהל את כספי הפיצויים. אם לא יגיעו להסכמות יגיש כל צד בתוך תקופה זו את עמדתו.

על הסכום שנפסק יתווספו הוצאות משפט כמקובל וכן שכ"ט עו"ד בשיעור 13% בצירוף מע"מ.

המזכירות מתבקשת לשלוח העתק מפסק הדין לצדדים.

ניתן היום, ל' אב תשפ"א, 08 אוגוסט 2021, בהעדר הצדדים.

חגית מאק-קלמנוביץ, שופטת